

VILLKOR FÖR KYRKOANTIKVARISK ERSÄTTNING

VERSION 1.1

VILLKOR FÖR KYRKOANTIKVARISK ERSÄTTNING

DESSA VILLKOR REGLERAR användningen av kyrkoantikvarisk ersättning till Svenska kyrkan enligt 4 kap 16§ lag (1988:950) om kulturminnen m.m. (KML) och Riksantikvarieämbetets föreskrifter om kyrkliga kulturminnen (KRFS 2012:2). De utgår även från regeringens skrivelse (skr.2008/09:220) och kulturutredningen (prop.2009/10:3 Tid för kultur). Villkoren är framtagna av Svenska kyrkan efter samverkan med Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna. Villkoren är antagna av kyrkostyrelsen genom beslut 2012-09-24. Villkoren har sedan reviderats av kyrkostyrelsen genom beslut 2013-03-05.

Dessa villkor ersätter de *Villkor och allmänna råd* som antogs av Svenska kyrkan genom beslut av Kyrkofondens styrelse 2006-06-07.

Som stöd i arbetet med kyrkoantikvarisk ersättning finns *Handbok för arbetet med kyrkoantikvarisk ersättning* i vilken bland annat villkor för kyrkoantikvarisk ersättning kommenteras. Handboken kommer att uppdateras regelbundet så att den speglar aktuella frågor och praxis när det gäller ersättningens fördelning, användning och redovisning.

Svenska kyrkan på församlingsnivå företräds i ärenden angående kyrkoantikvarisk ersättning av de ekonomiska enheterna, det vill säga av församlingar med egen ekonomi och av kyrkliga samfälligheter. För en församling som ingår i en kyrklig samfällighet ska därför det som i dessa villkor sägs om församling i stället gälla samfälligheten och det som sägs om kyrkoråd istället gälla kyrkonämnden.

MÅL FÖR ARBETET MED DET KYRKLIGA KULTURARVET OCH KYRKOANTIKVARISK ERSÄTTNING

1. Det kyrkliga kulturarvet tillhör alla. Genom den kyrkoantikvariska ersättningen bidrar hela befolkningen till den långsiktigt hållbara förvaltningen av det kyrkliga kulturarvet. Ersättningen är statens kompensation för det ansvar

Svenska kyrkan tar genom bestämmelserna i kulturminneslagen. Den kyrkoantikvariska ersättningen är avsedd för kostnader i arbetet med att upprätthålla och tillgängliggöra de lagskyddade kyrkomiljöernas kulturvärden.

Ersättningen ska fördelas så att de kyrkliga kulturvärdena förvaltas och tillgängliggörs på ett långsiktigt hållbart vis och att därigenom största möjliga kulturarvsnytta uppnås. Detta förutsätter en aktiv planering och noggrann uppföljning på Svenska kyrkans alla nivåer, samt en väl fungerande samverkan mellan Svenska kyrkan och kulturmiljösektorns övriga företrädare.

STÖRSTA MÖJLIGA KULTURARVSNYTTA

Det kyrkliga kulturarvet och dess värden är en samhällsresurs som ska bevaras, användas och utvecklas. Den kyrkliga kulturarvsförvaltningen och den kyrkoantikvariska ersättningen är viktiga redskap i detta arbete. Målet är att ersättningen ska användas så att förvaltningen sker långsiktigt hållbart med största möjliga nytta för de kulturvärden det kyrkliga kulturarvet omfattar. All fördelning och användning av medlen ska bidra till att uppfylla detta mål. Goda kunskaper, planering och framförhållning är förutsättningar för att kunna åstadkomma största möjliga kulturarvsnytta. Målet kan sägas vara uppnått när kulturarvsförvaltningen är så långsiktig att den helt övervägande delen av ersättningen går till planerade förvaltningsåtgärder.

KYRKORNA SKA VARA ÖPPNA OCH TILLGÄNGLIGA

Kyrkorna och deras kulturhistoriska värden ska vara tillgängliga för alla. Svenska kyrkans strävan är att kyrkorna ska vara öppna och tillgängliga i minst samma utsträckning som vid relationsändringen mellan stat och kyrka 1 januari 2000.

FÖRSTÅELSE OCH RESPEKT I SAMVERKAN

Kulturarvet är av stor vikt för Svenska kyrkan. Det kyrkliga bruket är en väsentlig del av kulturvärdet i detta

kulturarv. För att vara fortsatt levande och angelägna behöver därför kyrkorna kunna förändras i takt med tiden och med stor hänsyn till kulturvärdena.

En förtroendefull samverkan mellan Svenska kyrkan och kulturmiljösektorns företrädare skapar förståelse och respekt för varandras roller och ansvar. Genom samverkan skapas möjligheter att kraftfullt anta framtida utmaningar i förvaltningen av det kyrkliga kulturarvet. Den centrala och de regionala samrådsgrupperna är viktiga arenor för sådan samverkan.

OBJEKT BERÄTTIGADE TILL KYRKOANTIKVARISK ERSÄTTNING

2. Kyrkoantikvarisk ersättning får beviljas till kulturhistoriskt motiverade kostnader för förvaltning av egendom som är skyddad enligt 4 kap KML. Med skyddad egendom avses kyrkobyggnader, kyrkotomter, kyrkliga inventarier och begravningsplatser enligt följande:

- a. För kyrkobyggnader gäller att de före den 1 januari 2000 invigts för Svenska kyrkans gudstjänst och ägdes eller förvaltades av någon av Svenska kyrkans organisatoriska delar den 1 januari 2000.
- b. Till kyrkobyggnad räknas även klockstapel oavsett belägenhet.
- c. För kyrkobyggnader, kyrkotomter och begravningsplatser gäller förutom (villkor 2 a) även att de ska omfattas av 4 kap 3, 4, 13 eller 14 §§ KML det vill säga kyrkobyggnader, kyrkotomter och begravningsplatser som har tillkommit före utgången av år 1939 eller utpekade genom särskilt beslut av Riksantikvarieämbetet.
- d. För kyrkobyggnader, kyrkotomter och begravningsplatser som endast omfattas av 2 och 11 §§ kan ersättning för vård- och underhållsåtgärder beviljas om den aktuella kyrkan eller begravningsplatsen är föremål för utredning om särskilt utpekande av Riksantikvarieämbetet i enlighet med 4 kap 4§ KML och om stora kulturhistoriska värden riskerar att gå till spillo om insatser inte omgående sätts in.
- e. För kyrkobyggnader, kyrkotomter och begravningsplatser som endast omfattas av 4 kap 2 och 11 §§ KML kan ersättning beviljas för kostnader förknippade med karaktärisering och kulturhistorisk värdering.
- f. Med kyrkotomt avses ett område kring en kyrkobyggnad som hör samman med byggnadens funktion och miljö, och som inte är begravningsplats. På kyrkotomt kan ersättning komma ifråga för byggnader och fasta anordningar samt växtlighet med mycket höga kulturhistoriska värden. Om ersättning ska beviljas till åtgärder på kyrkotomt bör kyrkotomtens avgränsning definieras av länsstyrelsen i samförstånd med församlingen.
- g. Med begravningsplats avses områden eller utrymmen som är behörigen anordnade för förvaring av avlidnas stoft eller aska och som tagits i anspråk för detta ändamål, främst kyrkogårdar eller andra gravområden, minneslundar, kolumbarier eller urngravar enligt 1 kap 1 § begravningslagen (1990:1144). På begravningsplats kan ersättning komma ifråga för byggnader och fasta anordningar samt växtlighet med mycket höga kulturhistoriska värden. Kyrkoantikvarisk ersättning till åtgärder på begravningsplats ska endast beviljas om åtgärderna är särskilt kostnadskrävande och gäller mycket höga kulturhistoriska värden.
- h. Kulturhistoriskt mycket värdefulla gravanordningar, där gravrätten återgått till församlingen och gravanordningen tillfallit upplåtaren, kan räknas som fasta anordningar på begravningsplats. För att ersättning ska kunna beviljas till vård av sådana gravanordningar ska de föras upp på en särskild förteckning ”kulturhistoriskt mycket värdefulla gravanordningar”. Förteckningen ska fastställas av kyrkorådet i samråd med länsstyrelsen. Församlingen ansvarar för att de gravanordningar som förts upp på förteckningen vårdas och bevaras.
- i. För kyrkliga inventarier gäller att de ska vara kulturhistoriskt värdefulla enligt 4 kap 6 § KML och uppförda på förteckning enligt 4 kap 7–8 §§ KML.
- j. Ersättning kan beviljas till egendom som inte ägs av Svenska kyrkan om ansvaret för egendomens förvaltning genom avtal med ägaren eller genom hävd faller på Svenska kyrkan. Ersättning kan ges till egendom som ägs eller förvaltas av flera parter om Svenska kyrkan är en av dessa parter. Kyrkoantikvarisk ersättning kan inte beviljas och utbetalas till någon annan än Svenska kyrkans organisatoriska delar.

ÅTGÄRDER BERÄTTIGADE TILL KYRKOANTIKVARISK ERSÄTTNING

3. Ersättning får beviljas till kyrkliga kulturminnen enligt 4 kap 2§ KML för kulturhistoriskt motiverade kostnader vid:

- a. Vård- och underhållsåtgärder som ingår i en långsiktig vård- och underhållsplan. Planen ska vara utförd så att vård och förvaltning kan planeras med god framförhållning. Planen ska vara antagen av kyrkorådet och vara registrerad i Svenska kyrkans kyrkobyggnadsregister. Ska ersättning beviljas till åtgärder som inte ingår i en vård- och underhållsplan ska åtgärden vara av akut och oförutsägbar karaktär.
- b. Inventeringar, utredningar och projekteringar som förbereder, underlättar och förbättrar förutsättningarna för vård och underhåll.

- c. Anpassade lösningar för tekniska installationer samt för skadeförebyggande åtgärder.
- d. Åtgärder för förbättrad förvaring och skydd av kulturhistoriskt värdefulla inventarier.
- 4.** Ersättning får beviljas till upprättande av vård- och underhållsplan samt till revidering och komplettering av en befintlig vård- och underhållsplan.
- 5.** Ersättning får beviljas till driftskostnader om särskilda skäl föreligger. För att kyrkoantikvarisk ersättning ska kunna ges till driftskostnader ska samsyn råda mellan församlingen och länsstyrelsen och särskilt motiv för att ärendet ska beviljas ersättning ska ges av länsstyrelsen i sitt yttrande över ansökan. Särskilda skäl kan vara:
- a. Att driftskostnaderna är särskilt höga till följd av komplicerade bevarandeförhållanden.
- b. Att driftskostnaderna avser objekt utan användning i församlingens ordinarie verksamhet och att länsstyrelsen i sitt tillsynsarbete har angivit att driften är nödvändig för bevarandet av objektets kulturhistoriska värden.
- 6.** Ersättning får lämnas till att ta fram generella eller riktade stiftsövergripande eller nationellt angelägna kunskapsunderlag, så kallade stiftsprojekt och nationella projekt, som syftar till att ta till vara och tillgängliggöra de kulturhistoriska värdena hos de kyrkliga kulturminnena.
- 7.** Ersättning får beviljas för informations- och visningsinsatser i syfte att tillgängliggöra och förmedla kunskap om de kyrkliga kulturmiljöerna och de historiska företeelser och händelseförlopp som de representerar. Särskild vikt ska härvidlag läggas vid att kulturarvet och kunskapen om det så långt som möjligt görs tillgängligt och användbart för alla. Informationsinsatserna kan vara lokalt initierade och då vanligen i anslutning till genomförda vård- eller utredningsarbeten på lokal nivå. Insatserna kan också vara initierade och drivna på stifts- eller annan regional övergripande nivå och ska då ge en fördjupad analys och bild av områdets kyrkliga kulturmiljöer.
- 8.** Ersättning får beviljas för kulturhistoriskt motiverade kostnader i samband med arbete för ökad tillgänglighet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Med sådana kostnader avses vanligen särskilda materialval och särskild utformning som motiveras av kulturhistoriska hänsyn.
- 9.** Ersättning får beviljas för kostnaden för arkeologisk förundersökning eller särskild undersökning enligt 2 kap 13 § KML, där ingreppen i den fasta fornlämningen är en följd av angelägna vård- och underhållsarbeten eller tillgänglighetsåtgärder för den skyddade kyrkomiljön ovan mark och där arbetena inte utan betydande olägenhet kan genomföras utan att fast fornlämning berörs.

10. Kostnader för kulturhistoriskt motiverade vård- och underhållsåtgärder på kyrkliga kulturminnen enligt dessa villkor får stödjas med kyrkoantikvarisk ersättning med en andel av kostnaden för åtgärden. Hur hög andel av kostnaden som får ersättas styrs av åtgärdens karaktär, kulturavsnittet med åtgärden samt av den förvaltande församlingens kulturavsnittsansvar. Beräkningsgrunder och rekommenderade procentintervall för åtgärdstyper utvecklas vidare i *Handbok för arbetet med kyrkoantikvarisk ersättning*.

Kyrkoantikvarisk ersättning får inte användas till kostnader för förvaltning av annan kyrklig egendom än den som skyddas enligt 4 kap KML, för allmän kompetensutveckling eller för administration.

HANDLÄGGNING OCH SAMRÅD

11. Församlingen ansöker hos stiftet om kyrkoantikvarisk ersättning. Om åtgärderna är tillståndspliktiga enligt 4 kap KML ska länsstyrelsens tillstånd bifogas till ansökan. Om länsstyrelsen vid ansökningstillfället inte har tagit ställning i tillståndsärendet ska kopior på de ansökningshandlingar för tillståndet som har skickats till länsstyrelsen bifogas ansökan om kyrkoantikvarisk ersättning. De åtgärder som avses i ansökan om kyrkoantikvarisk ersättning får inte vara påbörjade vid ansökningstillfället om det inte gäller akuta åtgärder.

12. Stiftet sammanställer inkomna ansökningar och registrerar dem i Svenska kyrkans projekthanteringssystem. I projekthanteringssystemet ska ansökningarna uppdelas och åtgärderna kategoriseras. Ansökningarna remitteras till länsstyrelsen för yttrande. I de stift som omfattar fler än ett län bör stiftet efterfråga att länsstyrelserna samordnar sina yttranden. Stiftet bör i remissen särskilt efterfråga:

- a. Till vilken grad de enskilda projekten kan stödjas med kyrkoantikvarisk ersättning genom angivande av procentsats.
- b. Åtgärdens prioritet ur kulturmiljösynpunkt (1, 2, 3, avslag, avslag tillstånd saknas) där särskilt motiv för prioritet 1 alltid ska anges.
- c. Om åtgärden är tillståndspliktig och om tillstånd har beviljats, om detta inte på annat sätt framgår av handlingarna.
- d. Om nya omständigheter har tillkommit i ärendet utöver de som framgår av handlingarna.

13. Stiftet ansöker om ramtilldelning hos kyrkostyrelsen för församlingarnas ansökta projekt.

14. Stiftet ansöker om ersättning för stiftsprojekt hos kyrkostyrelsen. Stiftsprojekten ska vara förankrade i den regionala samrådsgruppen vilket ska framgå av ansökan.

oktober/
november
år 00

registrering
november/
december år 00
remisstid
januari år 01,
yttrande
senast 31 januari
år 01.

31 mars år 01

31 mars år 01

15. Kyrkokansliet sammanställer stiftens ramansökningar och ansökningar om stiftsprojekt samt förbereder ett förslag till fördelning i landet.

Till förslaget fogas även beskrivningar av nationella projekt. De nationella projekten ska formuleras av en beredningsgrupp i nära samverkan med stiftens handläggare samt förankras i den centrala samrådsgruppen.

Förslag till fördelning i landet, förslag till stiftsprojekt samt förslag till nationella projekt remitteras till Riksantikvarieämbetet för yttrande.

16. Kyrkostyrelsen beslutar om ramar för stiftet att fördela till församlingarna, om belopp som beviljas till stiftsprojekt samt om belopp som reserveras för nationella projekt. Beslutet fattas med stiftsstyrelsens ramansökningar, stiftsstyrelsens ansökningar om stiftsprojekt, kyrkokansliets förslag till nationella projekt samt Riksantikvarieämbetets yttrande/samrådsbesked som underlag. Kyrkostyrelsens beslut ska omfatta följande:

- a. Vilket rambelopp stiftet får fördela till församlingarna.
- b. Vilka stiftsprojekt som beviljas kyrkoantikvarisk ersättning med angivande av beviljad procentsats och maxbelopp.
- c. Vilka nationella projekt beviljas kyrkoantikvarisk ersättning med angivande av procentsats och maxbelopp.
- d. Under vilken tidsperiod beviljade medel kan rekvideras.
- e. Villkor i övrigt.

17. Efter att kyrkostyrelsen har beviljat ramen ska stiftet samråda med länsstyrelsen för att förankra fördelningen inom respektive län.

18. Stiftet beslutar om fördelning av ersättning i stiftet inom den av kyrkostyrelsen tilldelade ramen. Beslutet ska omfatta:

- a. Till vilka projekt ersättning beviljats.
- b. Beviljade procentsatser och beviljade maxbelopp.
- c. Under vilken tid medlen kan rekvideras.
- d. Stiftets villkor för beslutet, till exempel om besiktningar, sakkunnigas medverkan, kompetenskrav vid arbete med egen personal, med mera. Krav på revisorsintyg ska alltid ställas, undantag är vid utförande av arbete med egen personal. Om länsstyrelsens tillstånd krävs för ett projekt bör beslutet vara fattat innan stiftsstyrelsen beslutar om fördelning av kyrkoantikvarisk ersättning.

19. Stiftet ska underrätta berörda församlingar om stiftsstyrelsens beslut. Till underrättelsen kan förutom a–d ovan även kyrkostyrelsens eventuella villkor fogas.

20. Kopior av stiftsstyrelsens beslut ska tillställas kyrkostyrelsen samt respektive länsstyrelse.

21. Vid behov av ändring av stiftsstyrelsens ersättningsbeslut till följd av ändrade omständigheter ska stiftet ge länsstyrelsen tillfälle att yttra sig om:

- a. Väsentlig ändring av beviljad procentsats.
- b. Beslut om ersättning till ny åtgärd eller nytt projekt.

EKONOMIHANtering, ARKIV OCH REDOVISNING AV ERSÄTTNINGENS FÖRDELNING OCH EFFEKTER

22. Inkomna ansökningar, beslut om ersättning samt utbetalning av ersättning ska av stiftet fortlöpande registreras i PHS enligt anvisningar från kyrkostyrelsen.

23. Församlingarna rekviderar ersättningen hos stiftet när den beviljade åtgärden är avslutad, dock senast den sista december år 2. För att ersättning ska kunna utbetalas krävs att de villkor som förenats med stiftets och länsstyrelsens beslut har uppfyllts. För slututbetalning ska revisorsintyg bifogas rekvisitionen och, om så föreskrivits i stiftsstyrelsens beslut, antikvariskt eller annan sakkunnig intyg. För större arbeten kan delutbetalningar ske.

24. Stiftet begär hos kyrkokansliet om utbetalning av kyrkoantikvarisk ersättning till församlingen så snart församlingens rekvisition inkommit till stiftet. Sista dag för begäran om utbetalning är den sista januari år 3.

25. Stiftet rekviderar ersättning för stiftsprojekt från kyrkokansliet.

26. Ersättning kan endast utbetalas från disponibla ramar.

27. Ersättningens dispositionstid är två år. Om särskilda skäl föreligger kan kyrkostyrelsen efter ansökan från stiftet bevilja förlängd dispositionstid om ett år.

28. De handlingar som tillkommer genom hanteringen av den kyrkoantikvariska ersättningen i Svenska kyrkan utgör allmänna handlingar enligt den statliga offentlighetsprincipen. Detta innebär att dessa handlingar ska utgöra särskilda arkiv som står under Riksarkivets tillsyn. Dessa handlingar ska hanteras utifrån tryckfrihetsförordningen, offentlighets- och sekretesslagen, arkivlagen och arkivförordningen. För verksamhet rörande den kyrkoantikvariska ersättningen hos Svenska kyrkan har Riksarkivet utfärdat föreskrifter och allmänna råd om förteckningsplan och gallring (RM-MS 2005:111 och 2005:112).

juni år 01

juli/augusti
år 01

augusti/
september
år 01

fortlöpande

senast
31 december
år 02

senast
31 januari
år 03

senast
31 januari
år 03

